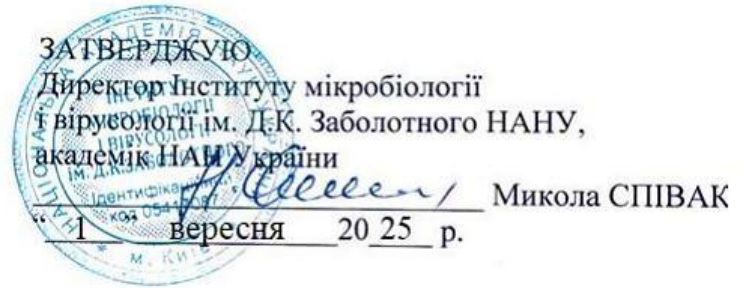

Національна академія наук України
Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного
(ІМВ НАНУ)

03143, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, 154
тел.: +380445261179
факс.: +380445262379

СИЛАБУС З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДВА01 «ВІРУСИ РОСЛИН» (шифр і назва навчальної дисципліни)

що викладається в межах освітньо-наукової програми
за спеціальністю 091 Біологія
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобувачів

Силабус обговорено та ухвалено на засіданні Вченої ради Інституту
мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України
(протокол № 9 від 3 жовтня 2022 р.)
зі змінами, обговореними і внесеними на засіданні Вченої ради
Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН
України Протокол № 8 від 26.08.2025 р.

Київ 2025

**Силабус навчальної дисципліни
«ВІРУСИ РОСЛИН»**

Рівень вищої освіти	Третій освітньо-науковий рівень вищої освіти (доктор філософії)
Статус дисципліни	Навчальна дисципліна вільного вибору з циклу професійної підготовки ОП «Вірусологія»
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / загальна кількість годин	2 кредити ЄКТС/ 60 годин
Галузь знань, шифр, назва спеціальності та спеціалізації	09 Біологія, 091 Біологія та біохімія
Час і місце проведення навчальної дисципліни, адреса викладання курсу	3-й рік навчання, 5-й семестр Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАНУ, Кімната засідань, лабораторні кімнати лабораторії вірусів рослин вул. академіка Заболотного, 154, 03143, м. Київ
Відділ, за яким закріплено навчальну дисципліну	Лабораторія вірусів рослин ІМВ НАНУ
Мова викладання	українська
Що буде вивчатися (предмет навчання)	Курс присвячено вивченню фітопатогенних вірусів як унікальних самостійних об'єктів живої природи та важливих збудників хвороб рослин. В процесі викладання курсу буде освітлено сучасні уявлення про особливості системи вірус-рослина та інфекційного процесу, типи вірусних інфекцій та природні і індуковані захисні механізми, які рослина виробила у процесі спряженої еволюції з вірусом. Буде акцентовано увагу слухачів на використанні захисних механізмів рослин у контролюванні вірусних інфекцій. Буде ознайомлено з існуючими стратегіями боротьби з фітовірусними інфекціями та дано оцінку їх можливої ефективності і практичного застосування. На практичних заняттях слухачі ознайомляться з основними методами роботи з вірусними моделями. Важливим етапом навчання

	<p>буде реалізація самостійного проєкту. Слухачам запропонують теоретично реконструювати хід експериментальної роботи по модифікованому абстракту реальної наукової роботи з наступним обов'язковим захистом пропонованого проєкту.</p>
<p>Чому це цікаво / потрібно вивчати (мета)</p>	<p>Мета роботи з фітовірусами обґрунтовується їхньою шкідливою дією на організм рослин, а отже, і на довкілля, добробут і біобезпеку людини. Розуміння перебігу інфекційного процесу і механізмів самозахисту у рослин може сформувати у слухачів переконання про важливість дослідження явищ вірусостійкості як основи для створення раціональних систем захисту сільськогосподарських культур від вірусних захворювань.</p>
<p>Чому можна навчитися (результати навчання)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • аналізувати наукову літературу з питань вірусів і вірусних хвороб; • планувати експерименти з фітовірусами із залученням адекватних сучасних методів і засобів; • працювати з очищеними препаратами вірусів, наноккомпозитів різного походження з метою формування комплексних препаратів як індукторів стійкості і регуляторів інфекційного процесу у рослин; • вміти використовувати отримані знання в пошуку і випробуванні нових індукторів і регуляторів вірусостійкості; • вміти аналізувати отримані експериментальні дані, у тому числі з використанням існуючих і новітніх комп'ютерних програм; • вільно володіти відповідною спеціальною термінологією; • вміти вести наукову дискусію при обговоренні даних власних досліджень.
<p>Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями (компетентності)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • у самостійній роботі здійснювати пошук та аналіз літератури за темою наукової роботи та суміжних проблем, на базі проаналізованих даних складати алгоритм власних досліджень та проводити аналіз отриманих результатів, використовуючи відповідні бази даних та доступні біоінформатичні інструменти; • планувати, організовувати і здійснювати оригінальні наукові дослідження на сучасному науковому рівні, обирати оптимальні шляхи та методи їхньої реалізації з метою створення нових знань у біології, біотехнології та сільськогосподарських науках.

Навчальна логістика

Форма навчання – денна.

- Лекції та практичні заняття проводяться державною мовою. Вся література, основна і додаткова – українською та англійською мова-ми. Водночас, від слухача не вимагається вільного володіння та спілкування англійською мовою, однак впевнене розуміння написаного в англійській літературі обов'язкове.
- Від слухача очікується відвідування всіх аудиторних занять за розкладом та вчасне виконання всіх поставлених йому завдань.
- Можлива відсутність на аудиторному занятті попередньо узгоджується з викладачем або підтверджується лікарняною довідкою. В останньому випадку слухачеві пропонується написати письмову роботу за темою пропущеного заняття.

Максимально можлива кількість балів за курс - 100. Ця кількість складається з:

- підсумковий іспит - максимум 40 балів;
- результат роботи на практичному занятті - максимум 5 балів.

Всього за 9 практичних занять - 45 балів;

- захист проекту - 25 балів;

Допуск до іспиту можливий за мінімальної кількості балів - 36. Ця кількість балів складається з:

- мінімальної кількості балів за результатами практичних занять - 27 (мінімум 3 бали з 9 практичних занять) та мінімальної кількості балів за захист проекту – 9;
- слухачі, які набрали в сумі 35 балів і нижче, вважаються такими, що не засвоїли курс взагалі;
- виконання навчальних завдань і робота під час прослуховування курсу має відповідати вимогам «Кодексу академічної доброчесності ІМВ НАНУ».

Зміст дисципліни.

Курс складається з п'яти основних тем, які розраховані на п'ять лекцій. Кожна тема буде обговорена під час практичного заняття або семінару. Обговорення буде проходити у вигляді опитування або виконання практичної роботи. Інтегральною складовою курсу, яка поєднує в собі весь теоретичний матеріал, явиться проект з теоретичної реконструкції експериментальної роботи – дослідження, пов'язаного з вірусами рослин.

Лекція 1. Вірусологія в Україні – традиції та історія: від описово-споглядацької до динамічно-бійцівської.

	<p>Семінар 1. Сучасні уявлення про вірусні інфекції у рослин: аналогії і відмінності з іншими системами вірус-хазяїн. Типи інфекцій.</p> <p>Лекція 2. Вірусні патології, аналоги і аналогії: стратегії зла.</p> <p>Практичне заняття 1. Типи захисних реакцій у рослин. ЛВІ, локальна і системна індукована вірусна стійкість (ІВС).</p> <p>Лекція 3. Як усмирити вірози, слід вчитися у природи: надійна справа.</p> <p>Практичне заняття 2. Отримання очищених вірусних препаратів.</p> <p>Лекція 4. Побічне, але не потойбічне – вірусологія в союзі з мікробіологією.</p> <p>Практичне заняття 3. Приготування ліпосом з біонаноматеріалів.</p> <p>Лекція 5. Ліпосомна стратегія в фітовірусології: чи не панацея від вірусних хвороб?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Семінар 2. Деструктивні і конструктивні процеси в рослинах за вірус-них інфекцій. Інактиватори, інгібітори інфекції та репродукції вірусів. • Семінар 3. Набута стійкість у надчутливих рослин як модель індукованої стійкості. • Семінар 4. Штучні індуктори вірусостійкості рослин. Типи індукторів та можливі механізми їх дії. • Семінар 5. Хімічний сигналінг у вірусостійкості рослин. Типи сигнальних молекул. Глікопротеїни, гліколіпіди та глікани. • Семінар 6. Штучні везикули – ліпосоми як засоби доставки антивірусних чинників до клітинних мішеней. • Семінар 7 - захист проекту. <p>Всього лекцій, семінарів та практичних занять – 30 год, решта – самостійна робота аспіранта.</p> <p>Іспит - усний, 3 питання</p>
<p>Предреквізити</p>	<p>Загальні та фахові знання, отримані на першому та другому році навчання.</p> <p>Дисципліни ОК01 “Іноземна мова професійного спрямування для підготовки аспірантів до рівня загальноєвропейського стандарту володіння мовою С1”; ОК02 «Філософія науки і культури»; ОК03 «Методологія, організація та технологія наукових досліджень»</p> <p>ДВІ01 “Мікробіологія”, ДВІ02 “Вірусологія”, ДВІ03 “Мікробна біотехнологія”</p>

<p>Постреквізити</p>	<p>Курс прослуховується на 3-му році навчання у 5-му семестрі Знання, отримані під час прослуховування курсу «Віруси рослин», можуть бути використані при написанні дисертаційної роботи</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p style="text-align: center;">Основна та додаткова література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Будзанівська І.Г., Шевченко Т.П., Коротєєва Г.В. та ін. Вірусологія: підручник. К.: ВПЦ "Київський університет", 2019. - 351 с. 2. Мельничук М.Д. Фітовірусологія. Навчальний посібник. К.:Поліграфконсалтинг.2006, 200с. 3. Гудзь С.П., Перетятко Т.Б., Павлова Ю.О. Загальна вірусологія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 264 с. 4. Flint J., Racaniello V., Rall G., Skalka M. Principles of virology, 4th ed. 2015. ASM Press, 1060 p. 5. Hull R. Plant virology. 5th ed. Academic Press. 2014 6. Plant Viruses: From Ecology to Control. Editors Jes'us Navas-Castillo Elvira Fiallo-Oliv'e. Publisher: MDPI, 2021. 7. Suresh, Shobith. (2024). Plant Viruses: A Historical and Scientific Exploration. 8. A.K. Meena, S.L. Godara, P.N. Meena. Detection and Diagnosis of Plant Diseases Published by SCIENTIFIC PUBLISHERS, 2020, 136 p. 9. Encyclopedia of life sciences. 2007. Wiley. 10.Карбовський В.Л. Курган Н.А., Коваленко О.Г. Отримання гібридних вірус-неорганічних конструкцій на основі вірусу тютюнової мозаїки та наночастинок золота. (Розділ у монографії) Нанорозмірні системи та наноматеріали: дослідження в Україні. Редкол.: А.Г. Наумовець (глав. ред.); НАН України К.: Академперіодика, 2014. 768 с. 11.Kajal Kumar Biswas. Plant Viruses, Diseases and Their Management. Publisher: International Pvt. Ltd., 2020, 657 p. 12.Kovalenko O.G., Wasser S.P. Glycans of higher Basidiomycetes mushrooms with antiphytoviral properties: isolation, characterization, and biological activity. Fungi and their Applications in the series of Progress in Mycological Research. Eds: Deshmukh S.K., Mishra J.K., Tewari, Japla P., Papp T. Publisher: CRC Press/Taylor & Francis Group, LLC, 2018. P. 161-200.

	<p style="text-align: center;">Основні інтернет-ресурси</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. National Centre for Biotechnological Information (NCBI)- https://www.ncbi.nlm.nih.gov/ 2. Бібліотека наукової медичної літератури PubMed NCBI https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/ 3. База даних генетичних послідовностей GenBank NCBI https://www.ncbi.nlm.nih.gov/genbank/ 4. Каталог біоінформатичних он-лайн інструментів http://molbiol-tools.ca/ 5. Пошукова система наукової літератури https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk 6. Загальна пошукова система https://www.google.com.ua/?hl=uk
Локація та матеріально-технічне забезпечення	к 221, к 222 Проектор, екран, дошка. Вільний доступ до високошвидкісного Wi Fi (Wi-Fi роутер)
Контроль	Іспит
Викладач(і)	<p style="text-align: center;">Олексій Григорович Коваленко провідний науковий співробітник лабораторії вірусів рослини Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України доктор біологічних наук професор</p> <p style="text-align: center;">Профайл викладача: https://scholar.google.com.ua/citations?user=aKj9A6YAAAAJ&hl=uk</p> <p style="text-align: center;">Тел.: +380 67 977 88 51 E-mail: udajko@ukr.net</p>
Оригінальність навчальної дисципліни	Авторський курс

Розробник

Олексій КОВАЛЕНКО